

УДК 37.091.3:378.147:377.5

Олександр Ямковий, кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник відділу фахової передвищої освіти, Інститут професійної освіти НАПН України м. Київ, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ АКТИВНИХ ІНТЕРАКЦІЙ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Анотація. Розглядається використання технологій активних інтеракцій як ефективного інструменту розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів у системі післядипломної освіти. Обґрунтовано значущість активних форм взаємодії, які сприяють саморефлексії, обміну досвідом і професійному саморозвитку педагогів. Охарактеризовано технології проблемного, контекстного, ситуативного та кооперативного навчання.

Ключові слова: професійна компетентність, післядипломна освіта, активні інтеракції, педагогічні технології, фаховий коледж.

Abstract. The use of active interaction technologies as an effective tool for developing the professional competence of teaching staff at vocational colleges within the system of continuing professional education is examined. The importance of active forms of interaction that foster self-reflection, experience exchange, and professional self-development among educators is substantiated. The technologies of problem-based, contextual, situational, and cooperative learning are characterized.

Keywords: professional competence, continuing education, active interactions, pedagogical technologies, vocational college.

Реформування освітньої галузі України на сучасному етапі висуває нові вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників, зокрема викладачів фахових коледжів. Зміни, що відбуваються в суспільстві, супроводжуються оновленням нормативно-правової бази освіти, трансформацією методичних підходів, активним впровадженням цифрових технологій та реалізацією компетентнісного підходу в навчанні. У цьому контексті сучасний педагог має не лише володіти актуальними теоретичними знаннями, а й демонструвати гнучкість мислення, здатність до адаптації, готовність до впровадження інноваційних підходів у професійну діяльність.

Професійна компетентність викладача охоплює не лише предметну, методичну й психолого-педагогічну підготовку, а й уміння ефективно діяти в умовах змін. Одним із ключових її компонентів є інноваційна готовність - здатність сприймати, апробувати та впроваджувати педагогічні нововведення, що сприяють підвищенню якості освітнього процесу. У цьому зв'язку педагогічна інновація розглядається як системне оновлення змісту, форм, методів і технологій навчання й виховання. Вона включає як пошук і реалізацію нових ідей у навчальному середовищі, так і трансформацію вже наявних освітніх практик. Сутністю інноваційних процесів в освіті є вивчення, узагальнення й поширення передового педагогічного досвіду та впровадження нових досягнень психолого-педагогічної науки в практику роботи педагога [1].

Готовність викладача до педагогічних інновацій є однією з визначальних умов його професійної самореалізації, оскільки вона передбачає не лише засвоєння новітніх освітніх підходів, а й активне їх застосування у власній практиці, здатність до творчого переосмислення педагогічного досвіду та ініціювання позитивних змін в освітньому середовищі. Особливу роль у формуванні такої готовності відіграє система післядипломної освіти, яка покликана не лише оновлювати знання педагогів, а й стимулювати їхній професійний розвиток, орієнтований на потреби XXI століття. У цьому контексті актуальними є технології активних інтеракцій, що спрямовані на залучення педагогів до освітнього діалогу, розвиток їхньої самостійності, креативності й навичок практичної взаємодії.

Поняття «активні інтеракції» охоплює сукупність педагогічних методів, підходів і форм організації освітнього процесу, що орієнтовані на безпосередню залученість слухача до навчальної діяльності. Особливе значення такі підходи мають у післядипломній освіті, адже її слухачами, як правило, є педагоги з досвідом, власними професійними поглядами та потребою вдосконалювати практичні компетентності. Саме активні форми взаємодії створюють умови для

поєднання індивідуального професійного досвіду з інноваційними освітніми підходами.

До групи технологій активних інтеракцій належать такі технології: технологія проблемного навчання; технологія контекстного навчання; технологія ситуативного навчання; технологія кооперативного навчання; технологія вітагенного навчання з голографічним підходом [2]. Розглянемо основні характеристики зазначених технологій активного навчання.

Проблемне навчання є однією з провідних технологій, що активно використовуються в системі післядипломної освіти для розвитку професійної компетентності педагогів. Ця технологія орієнтована на створення навчальних завдань, які не мають однозначного розв'язку та вимагають від учасників пошуку, аналізу й критичного осмислення інформації. Такі завдання стимулюють пізнавальну активність і формують внутрішню мотивацію до навчання. У контексті підвищення кваліфікації це можуть бути, наприклад, кейси, що описують конфліктну ситуацію в аудиторії, або ситуації складного вибору між альтернативними методами викладання.

У процесі опрацювання подібних завдань викладачі працюють у малих групах, обговорюючи проблему, формулюючи гіпотези, висловлюючи аргументовані судження та приймаючи колективні рішення. Така діяльність сприяє розвитку аналітичного мислення, навичок узагальнення, прогнозування результатів і відповідального прийняття рішень. Зазначимо, що в межах технології проблемного навчання ефективно застосовуються такі методи, як «мозковий штурм», «прес-метод», «знайди помилку», проблемні семінари та дебати. Їх використання не лише активізує інтелектуальну діяльність слухачів, а й сприяє формуванню професійної рефлексії.

Контекстне навчання є важливою технологією післядипломної освіти, що спрямована на розвиток здатності педагогів ефективно застосовувати теоретичні знання в умовах реального професійного середовища. Цей підхід ґрунтується на моделюванні типових ситуацій, з якими викладачі стикаються у своїй

повсякденній практиці, що дозволяє забезпечити безпосередній зв'язок між змістом навчання і професійною діяльністю. Навчальні завдання створюються на основі таких викликів, як планування занять, діагностика труднощів у студентів, комунікація з батьками, адаптація освітніх матеріалів до потреб різних категорій здобувачів освіти.

У процесі контекстного навчання слухачі аналізують конкретні ситуації, приймають рішення та обговорюють їх наслідки з урахуванням професійного контексту. Це сприяє розвитку системного мислення, здатності до аналітичної оцінки подій, стратегічного планування та ефективної міжособистісної взаємодії. До ефективних методичних інструментів у межах цієї технології належать ділові ігри, аналіз кейсів, розробка авторських методичних підходів і проєктна діяльність. Їх застосування створює умови для усвідомлення професійної ролі педагога та формування компетентності у вирішенні складних педагогічних завдань.

Ситуативне навчання сприяє формуванню в педагогів умінь адекватно реагувати на стресові та конфліктні ситуації. Це особливо актуально в умовах сучасного освітнього середовища, де важливими є емоційна рівноваженість, гнучке мислення та ефективна комунікація. Такий вид навчання реалізується через відтворення різноманітних педагогічних ситуацій, що мають потенційно кризовий або конфліктний характер: раптові прояви агресії з боку здобувача освіти, неетичні або провокативні висловлювання колег, помилки під час виступу перед аудиторією тощо. До дієвих методів ситуативного навчання відносять аналіз педагогічних інцидентів, рольові ігри та симуляційні вправи, які забезпечують безпечне середовище для відпрацювання поведінки у складних обставинах. Завдяки цьому педагоги здобувають практичний досвід без ризику негативних наслідків, розвивають емоційну витривалість, здатність до емпатії та навички конструктивного реагування в напружених ситуаціях.

Однією з провідних технологій активного навчання виступає кооперативне навчання, яке орієнтоване на спільну діяльність та взаємодію між учасниками

освітнього процесу. Його сутність полягає у взаємодії між учасниками навчального процесу, що реалізується шляхом організації спільної діяльності, зокрема у формі роботи в малих групах або парах. Такий підхід не лише сприяє глибшому засвоєнню знань, а й формує навички командної роботи, відповідальності та комунікації. Основними елементами кооперативного навчання виступають позитивна взаємозалежність, особиста відповідальність, безпосередня взаємодія (обличчя до обличчя), соціальні навички та груповий процес [3].

У системі післядипломної підготовки педагогічних працівників ця технологія сприяє не лише засвоєнню змісту навчання, а й розвитку соціальних і комунікативних компетентностей, які є необхідними для ефективної професійної діяльності. Навчання відбувається у форматі роботи в парах, трійках або малих групах, що дозволяє створити умови для активного обміну думками, досвідом і підходами до вирішення професійних завдань. Учасники не лише спільно розв'язують проблеми, а й формують відчуття відповідальності за командний результат, вчаться конструктивної взаємодії, розвитку навичок слухання, делегування повноважень і надання підтримки.

Отже, впровадження технологій активних інтеракцій у післядипломну освіту викладачів фахових коледжів є необхідною умовою для забезпечення ефективного професійного зростання в умовах інноваційних змін. Ці технології створюють середовище, де педагог виступає активним учасником, аналітиком, творцем власного професійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Інноваційні педагогічні технології : посібник / за ред. О. І. Огієнка ; авт. кол.: О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Ю. С. Красицький, А. О. Мільто, Ю. А. Радченко, К. В. Годлевська, Ю. М. Кобюк. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2015. 314 с.
2. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу : монографія / О. А. Тітова, П. Г. Лузан, Т. М. Пащенко, І. А. Мося, А. В. Остапенко, О. Ю. Ямковий ; за наук. ред. О. А. Тітової. Київ : ІПО НАПН України, 2023. 272 с.
3. Шевчук С. С. Методика реалізації інтерактивного навчання у закладах професійної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2017. № 2. С. 209–215.